

archivum 194

14

410 - 40

sz.

207 - 930.

Nagyméltóságú Miniszter Ur !

Egyetemi tanárrá való kinevezésem következtében oly időben távozom a tudománypolitikai ügyosztály éléről, amikor a debreceni Tisza István tudományegyetem központi épületeinek építési munkálatai még befejezve nincsenek. Ezért arra való tekintettel, hogy az építkezés eddigi folyamán mind Korb Flóris tervező műépítész, mind Katona és Stegmüller vállalkozókkal oly arányú nehézségek merültek fel, hogy azok különféle szakértők és végül miniszteri biztos kiküldését tették szükségessé. Méltóztassék megengedni, hogy az építkezés eddigi menetére visszapillantást vetve, kiemelhessem mindazokat a szempontokat, amelyek az engem, mint ügyosztályfőnököt terhelő felelősség megítélésénél, bármikor merülne is fel annak szüksége, figyelembeveendőek. Nem tarthatom ugyanis kizártnak, hogy ennek az ügynek még különböző komplikációi lehetnek, például akár Korb, akár Katona részéről esetleg indítandó polgári per alakjában, amelynek során mindazon tényezők tevékenysége szóba kerülhet, akik ebben az építkezésben résztvettek.

Az egyetemi ügyosztály főnökévé 1927. évi június hó 25-én neveztettem ki és azt június hó 27-én, hétfőn vettem át. A debreceni egyetem központi épületének előkészítő munkálatai akkor már folyamatban voltak, sőt öt hétre rá 1927. augusztus 3-án az Építő Bizottságnak fontos ülése volt, amelyen

az építkezési munkálatok vállalatba adása és megindítása iránt döntés történt.

Ügyosztályfőnökké történt kinevezésemet megelőzőleg Korb Flóris tervező műépítész arra kapott megbízást, hogy a 1918. őszén Gróf Zichy János akkori minisztertől kapott megbízás alapján 9,000.000 aranykorona költséggel tervezett központi épület és könyvtár helyett olyan új épület terveit mutassa be, amelynek kiviteli költségei az 5,000.000 aranykoronát, azaz 5,800.000 pengőt nem haladják meg. Ezen az alapon készítette Korb az ugynevezett kupolás tervet a fő-homlokzaton két saroktoronnyal, és arról 1927. május havában terjesztett elő egy 5,621.965 pengőről szóló költségelőirányzatot, amelyben azonban 5 %-ban megállapított tiszteletdíja nem volt beszámítva. Ez a terv az 1927. augusztus hó 3-án tartott építőbizottsági ülésen élénk vita tárgya volt, azt 1927. évi augusztus hó 6-án kelt /ad 56.507/927 számú/ felterjesztésében Korb maga vissza vonta és az nem is került kivitelre. Az 1927. május havában kelt költségelőirányzat pedig a tiszteletdíjjal együtt az előirányzatot szintén meghaladta és elfogadva nem is volt. Dacára annak, hogy sem elfogadott terv, sem elfogadott költségvetés nem volt, az augusztus hó 3-án tartott építő bizottsági ülés után a föld-, kőműves- és elhelyező, falszigetelő, vas- és vasbeton munkákat Katona és Stegmüller cégnek 2,112.788 pengőért mégis vállalatba adni méltóztatott, és ezzel kezdődött az a kapcsolat ezzel a céggel, amely hosszadalmas nehézségek után odavezetett, hogy 1930. évi március hó 29-én 410-402-160/930.sz.a. a Katona és Stegmüller cégtől a munkát elvonni méltóztatott.

A céggel való huzavona részleteinek előadását nélkülözhetőnek vélem, ehelyett bátorkodom utalni az Országos Vitézi Székhez 410-402 szám alatt és a kabinetiroda főnökéhez 410-402 szám 147-1930. 269-1930

alatt intézett, és másolatban idezárt átiratokra, amelyek a lényeges mozzanatokot csaknem kimerítően tartalmazzák és ezenkívül a Nagy Károly és Müller Félix szakértő uraknak 1930. évi február hó 21-én kelt, 212 oldalra terjedő bekötött jelentésére és dr. Farbaky Zoltán jogügyi tanácsosnak 1930. évi március hó 7-én kelt kiegészítő jelentésére, amelyek a munkának a Katona és Stegmüller cégtől való elvonasására alapul szolgáltak.

Az idézett bekötött jelentésben /154 s köv. lapok/ a hármás bizottság megállapította, hogy annak a helyzetnek előidézésében, amely ezt a radikális intézkedést tette szükségessé, a következő körülmények gyakoroltak befolyást:

1/ hogy 1927. június hó 4-én illetőleg augusztus hó 3-án intézkedés történt ennek az óriási építkezésnek vállalatba adása és megkezdése iránt olyan időben, amikor a tervezés még olyan stádiumban volt, hogy emberi előrelátással, megakadásokkal, zavarokkal, bonyodalmakkal számolni kellett.

2/ Az ugynevezett tervváltoztatások. Ezek a következők:

a/ 1927. augusztus 3. és 10. között történt a döntés arról, hogy a II. számú ugynevezett kupolás tervben szereplő kupola mellőzendő, /aminek következménye az aula-dispozíciónak megváltoztatása/, hogy nyitott udvar helyett ugynevezett ünnepélyek csarnoka tervezendő és végre hogy a II. emelet helyiségei az egyetemi szükségletnek megfelelően átalakítandók.

b/ A könyvtár áttervezése és kibővítése, amire nézve csak 1928. tavaszán történt intézkedés.

c/ A kazánház kihelyezése a központi épületből, melynek kihatása az építkezésre azonban kevésbé súlyos volt.

d/ A diszudvar által elfoglalt terület szerkezetének megváltoztatása az építkezés nyolcadik hónapjában a Czakó Adolf féle szakvé-

lemény után.

e/ A diszudvar fedélrészeinek 1928.évi novenber hó 7-től 1929.január hó 7-ig való függőben tartása.

3/ Hogy a tervező munka organizációja nem volt megfelelő. Adminisztrációja személyileg és helyileg széjjeleső, az alkalmazott személyzet létszáma csekély volt.

4/ Hogy a vállalat organizációja tökéletlen, felszerelése hiányos, műszaki felkészültsége meg nem felelő volt.

5/ A 4/ pont alatt felsoroltakkal kapcsolatosan meg kell állapítani, hogy nem volt szerencsés a vállalkozók megválasztása a miniszterium részéről, bár itt figyelembeveendő az, hogy a megbízott cég volt a legolcsóbb ajánlattevő.

Azt hiszem, hogy ez a felsorolás találó és azt Nagyméltóságod sem méltóztatott sem a jelentés előterjesztésekor, sem azóta kifogásolni. Ezért ezeken a pontokon végigmenve, legyen szabad a saját felelősségem tisztázása végett a következőket előadni:

Ad 1/ Az 1927.évi augusztus hó 3-án tartott építőbizottsági ülést megelőzőleg, minthogy a szóbanforgó építkezés ügyében ez volt az első fontos esemény azután, hogy az ügyosztály főnökévé ki nevezni méltóztatott, szerencsém volt Nagyméltóságodnak ismételten azt a javaslatot tenni, hogy a Korb Flóris féle terv elvetésével országos tervpályázatot méltóztatassék kiírni arra való tekintettel, hogy ez a háború utáni állami építkezéseknek egyik legnagyobbika és kétségtelenül a legnagyobb mindazok között, amelyeket Nagyméltóságod minisztersége alatt megvalósíthat. Ezt javasoltam továbbá abból a meggyőződésemből és elvi álláspontomból kifolyólag, hogy a tervezési megbízások adása előtt nyílt tervpályázat hirdetése mindig kívánatos nagy épületeknél a feladata nehézsége miatt, kisebbeknél pedig azért, hogy új nevek, a fiatal műépítész generáció is szerephez juthasson,

ha erre tehetségével méltó. Javasoltam végül arra való hivatkozással hogy Korb Flóris már elaggott, és ezért Nagyméltóságod is ismételtén méltóztatott előttem úgy nyilatkozni, hogy további megbizást neki adni már nem óhajt. Nagyméltóságod méltóztatott arra utasítani, hogy ezt a felfogásomat az Építő Bizottság ülésén nyíltan adjam elő, hogy annak jegyzőkönyvében nyoma legyen. Ez meg is történt és bátor-kodom szó szerint ide iktatni az ülésről felvett jegyzőkönyv ide vonatkozó részét:

"Magyary Zoltán miniszteri tanácsos, a Bizottság elnök-helyettese, midőn most először szólal fel a Bizottsághan, hangsulyozza, hogy a terv megbirálásánál a legtárgyilagosabb érveknek kell érvényesülniök az érzelmi momentumok kikapcsolásával. Két irányadó fő szempontot lát itt. Az egyik a nemzetközi mérték, a másik pedig Debrecen jelentőségének elismerése.

A magas kultúra, az egyetemi oktatás érdekeit a békekötés óta sokkal erősebben megszervezett szálak fűzik nemzetközileg egymáshoz, mint amilyenek a világháború kitörése előtt voltak. A népszövetség fennhatósága alatt működő nemzetközi bizottság, a Commission International de Coopération Intellectuelle, amelynek elnöke Luchaire, a debreceni egyetemet is meglátogatta, élénk figyelemmel kíséri az országok kulturális erőfeszítéseit és egy ilyen fontos ügyet, mint a debreceni egyetem központi épületének építése, úgy művészeti, mint gyakorlati szempontból megbirálná. Korb terve felszólaló szerint nem bírja el a nemzetközi megméretést.

Mig régebben a főváros kulturális fejlesztése mellett a vidéki városok háttérbe szorultak, a mostani kormány nagy súlyt fektet arra, hogy az utóbbiak is erősségei legyenek a magyar művelődésnek. Debrecennek joga van ahhoz, hogy az elérhető keretek között a legjobbat kapja, amire a magyar építészek jelenleg képesek. Elnökhelyettes kétségbe vonja, hogy Korb terve ilyen lenne. A jelen-

legi terv, mely a régebbiek átalakítása, módosítása révén jött létre, csak a kihüvelyezés állapotában van. Szegeden már országos eszmei pályázatot hirdettek a Fogadalmi-templom előtti és részben az egyetemi épületekkel határolt árka-dos tér kialakítására. A debreceni egyetem központi épülete végleges terveinek beszerzésére is 3-4 hónapos pályázat kiírását javasolja. Korb bemutatott terve nem bírná ki az utókor kritikáját, úgy mint a kollégium. /Ugy van./ Éppen ezért az utókor előtt érzett felelősség tudatában javasolja a pályázat kiírását. Az építkezés a tavasszal így is megkezdhető lesz.

Javaslatom elfogadása esetén tehát egyrészt nem a Korb-féle terv került volna kivételre, amelyről most, amikor már tő alatt van, újból meg kell állapítanom, hogy távolról sem üti meg a nemzetközi összehasonlításnak, sőt a szegedi Templom-térrel való összehasonlításnak sem a mértékét, de egyuttal nem került volna sor a munkának vállalatba adására és így a Katona és Stegmüller cég megbízatására sem, hanem a tervpályázat után újabb versenytárgyalás lett volna szükséges, amelyen esetleg más vállalkozók is résztvettek volna. Mindenesetre leszögezni kívánom azt, hogy én sem a Katona és Stegmüller, sem más cég megbízatását sem nem ajánlottam, sem nem sürgettem. Az építkezésnek azóta eltelt három éves történetéből kétségtelen az is, hogy új országos tervpályázat kiírása esetén is, bár az 3-4 hónapot vett volna igénybe, lehetnének ennyire, tehát idővesztés nem állott volna elő.

Nagy sajnálatomra Nagyméltóságod úgy találta, hogy javaslatomat ne fogadja el, hanem 1927. évi augusztus hó 10-én kelt 56.501/927. számú rendeletével Korb-ot megbízni és Katona és Stegmüller ajánlatát elfogadni méltóztatott. Mint tisztviselő köteles voltam ezt a meggyőződésem szerint nem szerencsés döntést parancsként teljesíteni, de egyuttal kétségtelen, hogy az azért való fele-

lősség a történetek után rám ki nem terjeszthető. A hármass bizottság jelentésében öt pont alatt felsorolt felelősségi okok közül az 1/ tehát engem nem illethet. Ebből azonban logikusan következik az, hogy a 3/ 4/ és 5/ pontokban felsorolt okok alól is mentesülök, mint hogy azok az általam kifogásolt Korb felelős műépítészre és az általam nem javasolt, sőt javaslatom elfogadása esetén meg sem bizható Katona és Stegmüller vállalkozó céggel függenek össze.

Marad a 2/ pont, amely alatt a-e/ pont alatt felsorolt tervváltoztatások tárgyalatnak. Ezek közül az e/ alatt felsorolt tervváltoztatásnak tisztán technikai oka volt és a nagy udvarnak üvegtetejével függött össze, amelynek tervét Korb Flóris csak jóval a munkálatok megindítása után mutatta be.

A c/ alatti tervváltoztatás, melyről a hármass bizottsági jelentés is azt mondja, hogy "Kihatása az építkezésre azonban kevésbé volt súlyos" annak következtében vált szükségessé, hogy Korb Flóris a klinikai telep kazánházának építésekor azt akkorára méretezte, hogy majd a központi épület fűtését is elláthassa, mégis ugyanaz a műépítész a központi épületet önálló kazánteleppel tervezte, ami által a korábban ugyancsak ő általa épített kazánház kihasználatlan maradt, és az üzemköltségek jelentékenyen növekedtek volna.

Az a/ és d/ alatt felsorolt tervváltoztatások /kupola elhagyása, nyitott udvar helyett beüvegezett ünnepélyek oszarnoka, továbbá a Czakó Adolf és társai meghallgatása után a statikai tervek megváltoztatása/ Nagyméltóságod személyes utasításai alapján történtek.

Marad a b/ alatt felsorolt tervváltoztatás kérdése, a könyvtár helyiségeinek bővítése, amelyet Nagyméltóságod 1928. év május hó-én, amikor 30.149/1928.sz. alatt a központi épület végleges terveit elfogadni és saját aláírásával ellátni méltóztatott,

tudatosan méltóztatott magáévá tenni, mert jóváhagyott tervek ezt a változtatást magukban foglalják és azokra Nagyméltóságod figyelmét külön is felhívtam, amint hogy azoknak előkészítéséről is, mint egyébként az építkezés minden fázisáról Nagyméltóságodnak állandóan jelentést tettem. A könyvtár tervének megváltoztatására, illetve bővítésének szükségességére azonban én voltam bátor, mint referens, Nagyméltóságod figyelmét felhívni a következő okból:

A Korb Flóris tervező műépítész által a központi épületre vonatkozólag 1927. május havában készített költségvetésben a könyvtári repositorium berendezése akként volttervezve, hogy a költségvetés részletes leírása szerint "a helyiségek magasságukban egy közbenső drót üvegfödém által két részre osztva, az állványok közötti részeken 15 mm vastag drót-üveggel üvegezve, az állványok egymástól cca. 1.68 méter távolságra helyezve, 1-1 helyiségben összesen 2.800 drb., a kettőben 5.600 drb. polccal és ezekre egyenként 35 kötetet felvéve, cca. 100.000, együtt 200.000 kötetre voltak számítva." Minthogy azonban kezdettől fogva szó volt arról, hogy a református kollégium könyvtára, amely 250.000 kötetből áll, szintén az Egyetemi Könyvtárban fog elhelyeztetni és az Egyetemi Könyvtár eddigi állománya is körülbelül 80.000 kötet, a Korb által tervezett könyvtár már megépítése előtt is szűk lett volna. Ezért kellett javasolnom a könyvtárnak áttervezését és kibővítését, mert sokkal nagyobb lett volna a felelősségem akkor, ha nem hívtam volna fel Nagyméltóságod figyelmét arra, hogy a könyvtár kicsi lesz és az csak akkor derült volna ki, amikor az épület már kész.

Számolnom kell ezzel kapcsolatban azzal az eshetőséggel, hogy mivel a központi épület építési költségei az eredetileg előirányzott 5,800.000 pengő hitelkeretet túl fogják lépni, a túllépés okául valaki megkísérelje a könyvtárnak ezt a bővítését oda állítani és így a túllépésért való felelősséget közvetve rám, mint referens-

re háritani. Ezzel az esetleges kísérlettel szemben azonban legyen szabad a következő körülményekre rámutatnom:

Elsősorban vissza kell idéznem az emlékezetbe azokat az állapotokat, amelyek annak következtében állottak elő, hogy az építési munkák elrendeltettek akkor, amikor még végleges tervek és azok alapján készített költségvetés nem volt. Ilyenek azonban nem is lehettek, hiszen az 1927. évi augusztus hó 3-án tartott építőbizottsági ülésben, ahol a munkák vállalatba adattak Korb egyuttal megbizást kapott a tervek lényeges megváltoztatására, így a kupola elhagyása, a diszudvar beüvegezése stb. Így tehát az a helyzet állott elő, hogy a munkák folytak, anélkül, hogy azoknak végleges terveit és végleges költségeit a miniszterium tudta volna. A Korb Flóris tervező műépítésszel való nehézségek legnagyobbrészt mind abból származtak, hogy az építkezés rendje érdekében a végleges tervek és a részletes költségvetés bemutatását állandóan sürgettem. E sürgetés eredményeként Korb 1927. december havában adott be egy újabb költségelőirányzatot 5,549.446 pengő végösszeggel, amelyben a kupola és a saroktoronyok már el vannak ugyan hagyva, a diszudvar lefedése azonban még nincs előirányozva, úgyszintén nincs benne az építési tiszteletdíj, de viszont még benne van a kazánház költsége. Ez tehát még nem volt elfogadható költségelőirányzat és ezzel párhuzamosan Korb Flóristól nem azt kértem, hogy vegye bele a tervbe a könyvtár kibővítését, tekintet nélkül annak költségeire, hanem azt, hogy készítsen vázlatot és hozzávetőleges költségvetést arról, hogy mennyiből oldható meg a könyvtárnak ez a kibővítése, tekintettel a kazántelep elhagyásából is várható megtakarításra. Az építető nem is járhat el másként, minthogy a tervező műépítész-től elhatározása előtt kalkulációt kér, viszont ezt a műépítész meg nem tagadhatja. Hogy ez nehezen és hosszú idő alatt volt csak

elérhető, abban azután része van azoknak az okoknak, amelyeket a hármass bizottság jelentésében Korb személyével és irodájával kapcsolatban 3/ szám alatt kifejtettem. Korb 1928. év június 23-án, amikor tehát már 9 hónapja folyt az építkezés, bemutatott egy újabb költségelőirányzatot, amelyben már bennfoglaltatott a diszudvar lefedése, a könyvtár megépítése és az auditorium maximum költsége is, megjegyezte azonban, hogy ez a költségvetés sem fedí több tekintetben a tényleges kivitelt. Végösszege pedig építési tiszteletdíj nélkül 6,224.739 pengőt tett ki, tehát az előirányzott 5,800.000 pengőnyi hitelkeretet lényegesen meghaladta, úgy, hogy azt kellett látni, hogy a tervet redukálni kell, hogy a hitelkeretben elférjen. Ekkor tette Korb Flóris azt a javaslatot, és amellet erősen inszisztált, hogy a terv redukálása előtt írjak ki árlejtést az összes iparos munkákra, mert annak eredményeként a költségeknek esetleg jelentékeny redukciója következhetik be, úgy hogy a hiteltúllépés és így az esetleges tervredukció szüksége is sokkal kisebb lesz. Az 1929. április 3-án tartott építő-bizottsági ülés tényleg döntött a még ki nem adott iparos munkák árlejtése ügyében is, és ezeknek az árlejtési összegeknek figyelembevételével 1929. október 23-án újból készített Korb egy költségelőirányzatot, amely építési tiszteletdíj neki tényleg csak 5,772.244 pengőt tesz ki, tehát az előzőnél jóval kevesebbet, pedig a belső berendezés költségei is bent vannak, mindössze a könyvtári repozitorium polc berendezését hagyta el a jobb szárnyon /174.800 pengő/.

Ebből a tényállásból következik tehát, hogy az építkezés korai megkezdése következtében hosszú időn át ki voltunk szolgáltatva a műépítésznek tervek és költségvetések tekintetében, tehát a könyvtár módosítására vonatkozó tervváltoztatás, amely a tervvált-

toztatások közt egyébként sem volt a legnagyobb és a legjelentősebb, a Korb iroda teljesítő képességének ki nem elégítő volta miatt csak nehezen volt döntésre megérlelhető.

Nyugodt lelkiismerettel állítom, és bocsátom bármely elfogulatlan szakértő bírálata alá, hogy mint ügyosztály vezető mindent elkövettem abban az irányban, hogy az építkezés azon az alapon, amint döntené méltóztatott, minél szabatosabban és fennakadás nélkül lebonyolítottassék. Hogy az építkezés menete mégsem volt zavartalan, annak okait a hármás bizottság fent idézett jelentése, valamint ezen tiszteletteljes előterjesztésnek két melléklete fejtik ki. Azokért a felelősséget a fent előadottakra való tekintettel, magamtól tisztelettel el kell háritanom.

Nem mulaszthatom el azonban, hogy egy kérdéssel még részletesebben foglalkozzam, amelynek intézésében közvetlen részem volt, s ez a Katona és Stegmüller cég által felvett előlegek kérdése.

A Katona és Stegmüller cég 1927. évi december hó 6-án 91.060/927.számú ügyirattal 260.000, 1928.junius hó 4-én 39.038/1928. számú ügyirattal 250.000, és 1928.évi junius hó 9-én 41.435/928.sz. alatt kelt ügyirattal 190.000, összesen tehát 700.000 pengő előleget vett fel. Mind a három utalványrendeletet én kiadványoztam. Ezért van a felelősségem. Ezzel kapcsolatban a következőket legyen szabad előadnom:

Az első előleget a 260.000 pengőt Korb Flóris művezető építész hozta javaslatba. Az előleg a kézi zálogba adott építési anyagokban teljes biztosítékot talált.

1928.májusában Katona és Stegmüller további 440.000 pengő előleget kértek és Korb Flóris művezető építész és Simák Lajos kir. műszaki főtanácsos, építészeti ellenőr, a hely színére

szállított újabb építési anyagoknak, gépeknek és szerszámoknak értékét a megállapított egységárak alapján 440.000 pengőben meg is állapították, de Korb csak 250.000 pengő előleg folyósítását javasolta, azzal az indokolással, hogy a vállalatnak már módjában lett volna előlegkérés helyett kereseteket benyújtani. Az ügyiratra ráirtam, hogy Katona 250.000 pengő előleget kapjon és hogy "több előleget nem kaphat". Az aktát először csak vizsgáltam, majd a v. be-tűt tintával kihuztam és helyette kiadványoztam. Katona Mihály azonban ebben a döntésben nem nyugodott meg, hanem a 440.000 pengő-ből meg nem kapott 190.000 pengő előlegnek kiadását is erőszakolta azzal az indokolással, hogy Korb őt tönkre akarja tenni, mert harag-szik rá, hogy a Tóth és Sebestyén cég elől a megbizást elvitte. Nagy méltóságod előtt is ismeretes és akkor is már ismeretes volt a ter-vező műépítész és a vállalkozó közti rossz viszony, valamint az is, hogy ennek oka nem kizárólag Katonában volt található, mert már akkor is nyilvánvaló volt, amit a hármás bizottság jelentése szin-tén megállapít, hogy Korb részéről tervszolgáltatási késedelmek és mint a Czakó Adolf féle szakvéleményből kitűnt, hibás tervezések is előfordultak. Katona tehát a második előleg utalványozása napján, június 4-én újabb beadványt irt, amely 6-án van iktatva. Erre az iktatmányra dr. Steinecker István közalapítványi ügyigazgató a következő jogi véleményt irta: "r.u. vett felhívásra jelentem, hogy amennyiben az építési anyagok közjegyzői okirattal zálogba adattak, illetve zálogba vétettek, s azok értéke a kért előleg okát fedezi, a kért előleg kiutalásának jogi szempontból akadályja nincsen. Óva-tosságból helyes volna azonban arról is meggyőződni, hogy az éghető anyagok tűz ellen biztosítva vannak-e."

A közjegyzői fedezet és az érték Korb és Simák sze-

rint is rendben volt. Ugyanennek az aktának további története miként arról magáról is olvasható, a következő: Steinecker idézett véleményét június hó 8-án írta. Az aktára június hó 9-én Ybl miniszteri titkár, referens, a számvevőségnek a következő p.u. utasítást írta: "A vállalkozók által még kért 190.000 pengő előleg kiutalandó." Az utalvány ugyanaznap elkészült, /bele volt véve a tűzkár elleni biztosítás kikötése is/. Mivel az előadótól azt a közlést kaptam, hogy az akta kiadását Nagyméltóságod titkársága sürgeti és mert Katona mindig arra hivatkozott, hogy neki váltó-lejáratái vannak, amely elmulasztása esetén csődbe kerül és ez valóban az építkezés kínos fennakadását jelenthette volna. A beadványra Katonával ráíratam azt a kötelező kijelentést, hogy több előleget kérni nem fog, és kiadványoztam. Katona a tisztázatot ugyanaznap átvette, miként ugyanezen az aktán olvasható. Ezekből a körülményekből látható, hogy az utolsó akta, tehát a harmadik előleg, különös sürgetés közepette készült, mert egyébként nem szoktunk utalványt ugyanaznap készíteni, kiadványozni és expediálni. Sajnos, az aktára sem a referens, sem én nem írtuk rá, hogy azt ki sürgette. Hogy én kiadványoztam, holott már például a második előleget eredetileg csak vizsgáltam, és utólag javítottam ki kiadványozásra, annak magyarázata egyedül az, hogy Katona a kiadványozást közismert módján erőszakolta, és aznap nem bírtam Nagyméltóságod más irányú elfoglaltsága miatt azt kiadványozásra bemutatni. Az előlegekről azonban épp úgy, mint az építkezés egész folyamatáról Nagyméltóságodnak állandóan referáltam, azokat utólag bejelentettem, a harmadik előleg kiadása is köztudomású volt.

Minderre azonban csak jelentésem teljessége kedvéért tértem ki, mert az előleg utalványozásából egyébként semmi hátrány nem származott, az teljes biztosíték ellenében adatott, és

a hármás bizottság jelentése szerint sem veszélyeztetett követelés.

A fentiekben voltam bátor tisztelettel összefoglalni azokat a szempontokat, amelyeknek a debreceni központi épület építésével kapcsolatos működésem megítélésénél való figyelembevételére sulyt kell helyeznem. Azoknak bővebb kifejtését, vagy más részek előadását bátorkodom a netalán előadódó szükség esetére fenntartani.

Fogadja Nagyméltóságod mély tiszteletem kifejezését.

Budapest, 1930. évi június hó 24-én.